

AEQUITAS

INTERNETOVÝ ČTVRTLETNÍK NEJVYŠŠÍHO SOUDU

Úspěchy nás těší, zároveň však zavazují pro další léta

Pavel Šámal

Společné dvě desítky let ve službách Nejvyššího soudu

Danuše a Zdeněk Novotní

Vracím se k odvolacímu soudu, přemýšlel jsem o tom už dlouho

Miloš Pól

Klíčová mezinárodní spolupráce soudů rozhodujících o nezletilých dětech

Lubomír Ptáček

Je iluzí myslet si, že můžeme mít naprosté soukromí a úplnou bezpečnost

Jörg Polakiewicz

Demolice původního obytného domu je úspěšně za námi

Téma: Přístavba Nejvyššího soudu

ÚSPĚCHY NÁS TĚŠÍ, ZÁROVEŇ VŠAK ZAVAZUJÍ

Jsou akce, události a tradice, které mají své pevné místo v kalendáři. Na sklonku roku mezi ně zcela jistě patří každoroční bilancování uplynulého období a naznačení cílů či předsevzetí pro rok příští. Koneckonců, kdy jindy bilancovat, než v čase, kdy se chystáme s přelomem silvestrovské půlnoci vynulovat všechny statistiky a hustě popsané poznámkové bloky či kalendáře nahradit těmi novými – s čistými neposkvřněnými listy.

Čas je relativní. Rok, který uzavíráme, uplynul nezvykle rychle. Úkoly a výzvy, které jsme si dali, nás nenechaly ani chvíli v klidu. Nejvyšší soud opět přijal téměř 9 tisíc nových podání do svých jednotlivých agend, a kromě toho nejdůležitějšího, tedy vedle vlastní rozhodovací činnosti, řešil mnohé otázky, které s rozhodováním soudců úzce souvisí a mají tak na kvalitu práce Nejvyššího soudu přímý vliv.

Proto jsme poprvé od vzniku Nejvyššího soudu v Brně (od roku 1993) přijali a zveřejnili jasná a transparentní pravidla pro jmenování jeho soudců. Poprvé tato pravidla mj. jasně určují, za jakých okolností mohou být výjimečně jmenováni soudci Nejvyššího soudu i uznávaní odborníci, kteří dříve nesoudili, například advokáti, státní zástupci, akademici. Ti totiž mohou rozhodovací činnost díky svým zkušenostem velmi obohatit a přinést do ní pověstný svěží vítr. Příklady z minulosti, soudci Pavel Varvařovský, Eliška Wagnerová anebo Karel Jungwiert, to bez pochyb dokládají.

Ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti jsme letos po mnoha letech, kdy se čekalo na realizaci plánů už někdy z roku 2002, začali budovat přístavbu sídla Nejvyššího soudu, která nám doufejme vyřeší dlouhodobé problémy s kapacitou, s nekvalitním zázemím pro práci soudců, jejich asistentů a dalších zaměstnanců. Aktuální číslo AEQUITAS ostatně čtenáře prostřednictvím fotogalerie seznámí se vším, co se prozatím na staveništi v letošním roce událo.

Česká republika je součástí Evropské unie, aktivním členem Rady Evropy a ctí zásady evropského práva. Proto hledáme v Evropě inspiraci, paralely, anebo současně chceme i my přispět k rozvoji evropské judikatury svými zkušenostmi. Nejvyšší soud tak uspořádal v červnu letošního roku u příležitosti českého předsednictví ve Výboru ministrů Rady Evropy - podle ohlasů účastníků úspěšnou - konferenci s názvem Závaznost soudních rozhodnutí. Konference se vedle dalších vážených hostů osobně zúčastnili předsedové Soudního dvora Evropské unie Koen Lenaerts, Evropského soudu pro lidská práva Guido Raimondi, generální tajemník Rady Evropy Thorbjørn Jagland a rovněž mnozí předsedové Nejvyšších soudů a Ústavních soudů řady evropských zemí.

Ve spolupráci s nakladatelstvím a vydavatelstvím Wolters Kluwer se nám podařilo vedle klasické tištěné formy úspěšně zrealizovat vydávání elektronické podoby tzv. zelené a modré sbírky soudních rozhodnutí. Přinášíme tím především odborné veřejnosti patřičný uživatelský komfort, průběžně pracujeme i na zdokonalení verze pro mobilní telefony.

I letos nově vydávaný čtvrtletník AEQUITAS je dalším elektronickým počinem Nejvyššího soudu. V moderním a svěžím pojetí, s důrazem na obrazovou prezentaci, přispívá k budování méně formálního přístupu ze strany soudu k veřejnosti, tentokrát i té laické.

Úspěchy roku 2017 zavazují. Jsou výzvou pro roky příští. Bezprostředně navazující rok 2018 je zároveň rokem, kdy si připomeneme sté výročí vzniku Nejvyššího soudu státu československého. Po rozpadu Rakousko-Uherska byl zřízen Národním výborem československým, a to konkrétně zákonem ze dne 2. listopadu 1918. Chystáme se připomenout si důstojně toto významné datum spolu s našimi slovenskými kolegy.

Ocitli jsme se rovněž v období, kdy musíme řešit postupnou generační obměnu soudců. K 31. 12. 2017 odcházejí od Nejvyššího soudu kvalitní a uznávaní soudci manželé JUDr. Danuše Novotná, předsedkyně senátu trestního kolegia a JUDr. Zdeněk Novotný, předseda senátu občanskoprávního a obchodního kolegia. Rok nato bude přitom odcházet po dovršení věku 70 let hned šest soudců. Není vyloučeno, že k nim přibudou i další. Mohou, stejně jako letos předseda senátu trestního kolegia JUDr. Eduard Teschler zamířit do důchodu dříve, popřípadě budou na vlastní žádost odcházet k jiným soudům. Letos jsme se takto rozloučili s JUDr. Ljubomírem Drápalem, který byl jmenován předsedou Krajského soudu v Praze a předseda senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Mgr. Miloš Pól se s přelomem roku na vlastní žádost vrací ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích. Je tedy potřeba za všechny tyto soudce hledat a nalézt kvalitní náhradu, což není jednoduché a především to není otázka dnů či týdnů. Proto je nutno takový úkol řešit zodpovědně a s dostatečným předstihem.

Nejvyšší soud musí v příštích týdnech a měsících aktivněji než kdykoli předtím vstoupit do legislativního procesu, na jehož konci by měl vzniknout nový občanský soudní řád. Ministerstvo spravedlnosti totiž ve svém nedávno zveřejněném věcném záměru představilo natolik zásadní změny dovolacího civilního řízení, že je přímo povinností Nejvyššího soudu, aby tento záměr podrobně připomínkoval a vzájemným dialogem s komisí, která se na vzniku nového civilního řádu soudního podílí, přispěl k tomu, aby byl vytvořen kvalitní nový procesní kodex, který bude sloužit v následujících desetiletích nejen Nejvyššímu soudu, ale i všem soudům nižších instancí. Samozřejmě je Nejvyšší soud připraven aktivně svými připomínkami vstupovat také do legislativního procesu přípravy nového trestního řádu a dalších aktuálně připravovaných zákonných norem.

Úkolů je před námi mnoho. Se současnými soudci a zaměstnanci Nejvyššího soudu se však nebojím toho, že bychom je nezvládli. Nejvyšší soud se ukázal jako živý akceschopný organismus, kde jsou jednotliví lidé připraveni v pravý čas odvést kvalitní práci pro společnou věc. Všem za to moc děkuji a do nového roku 2018 přeji zdraví, štěstí a vše nejlepší nejen v práci, ale také doma, v rodině.

Váš Pavel Šámal

Danuše a Zdeněk Novotní: Společné dvě desítky let ve službách Nejvyššího soudu

Společně vystudovali Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, spolu pak působili nejprve u Okresního soudu v Ostravě, u Krajského soudu v Ostravě a ve druhé polovině devadesátých let byli jmenováni soudci Nejvyššího soudu. Manželé JUDr. Danuše Novotná a JUDr. Zdeněk Novotný letos k 31. prosinci Nejvyšší soud opustí, aby si užívali zaslouženého odpočinku. Slovo „odpočinek“, jak přesvědčí níže uvedené řádky, je však v podání této sympatické dvojice uznávaných soudců Nejvyššího soudu nadmíru relativním pojmem.*

JUDr. Danuše Novotná,
předsdkyně senátu trestního kolegia

- Narodila se v Ostravě
- Vystudovala Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze
- Soudkyní je od roku 1972, začínala u Okresního soudu v Ostravě; od roku 1980 následoval Krajský soud v Ostravě
- Soudkyní Nejvyššího soudu je od roku 1997, jako předsdkyni senátu trestního kolegia ji za dobu působení u Nejvyššího soudu bylo přiděleno k rozhodnutí v různých gendách na 1.800 věcí, v mnoha dalších spolurozhodovala jako řádná členka senátu.

Z vyprávění Vašich kolegů soudců vím, že jste se spolu seznámili už jako studenti práv na fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Byla to studentská láska?

Zdeněk Novotný: Je pravda, že se naše známost opravdu datuje již od studentských let, takže se vtírá poznámka, že svojí délkou poněkud přesahuje dobu našeho působení v justici. Nicméně okolnost, že jsme studovali v jednom ročníku, nevedla tak úplně automaticky k našemu seznámení vzhledem k tomu, že v ročníku, asi tak jako dneska, studovalo několik stovek studentů. Ani bydlení na stejné koleji tehdy nepřicházelo v úvahu. Protože však překážky jsou zde od toho, abychom je překonávali... ..Ano, stalo se, že jsme se na fakultě seznámili.

Měli jste už při studiích na fakultě jasno, že se chcete stát soudci?

Danuše Novotná: Musím se přiznat, že někteří spolužáci z fakulty měli snad už v prvním ročníku jasnou představu o svém budoucím povolání, ale to nebyl můj případ. Úvahy o tom, co budu dělat, kde se uplatním, co by mi asi nejvíc vyhovovalo a trvale mne bavilo, se v průběhu studia průběžně měnily.

JUDr. Zdeněk Novotný,
předseda senátu občanskoprávního a obchodního kolegia

- Narodil se ve Vyškově
- Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze
- Soudcem od roku 1973, po absolvování základní vojenské služby začínal u Okresního soudu v Ostravě; od roku 1980 to byl Krajský soud v Ostravě
- Soudcem Nejvyššího soudu je od roku 1996, jako předsedovi senátu mu bylo za dobu působení u Nejvyššího soudu přiděleno k rozhodnutí bezmála 2.550 dovolání.

Konečné rozhodnutí bylo výrazně deklinováno sňatkem, nabídkou práce pro nás oba a slibem brzkého přidělení bytu, proto jednoznačně zvítězil Okresní soud v Ostravě.

Zdeněk Novotný: Po složení státnic jsme měli krásnou svatbu v Chrámu Svatého Mikuláše na Malé Straně, podnikli jsme svatební cestu na Karlštejn, a po opadnutí euforie spojené s těmito událostmi před námi s nadsázkou vyvstala otázka: Co teď, kde složit hlavu? A tak opravdu, když se naskytla možnost uplatnění u Okresního soudu v Ostravě a s ní i příslib v dohledné době získat byt, započali jsme své působení v tehdejší ocelovém srdci republiky.

V kterém okamžiku jste se rozhodovali pro své budoucí specializace?

Danuše Novotná: Předseda okresního soudu nám v den našeho nástupu do zaměstnání udělil audienci, aby s námi mj. projednal naše představy o budoucí specializaci. Když jsme oba s manželem svorně projevili nezvratné přání věnovat se civilnímu právu, uznale pokýval hlavou a způsobem nevyžadujícím odpověď prohlásil, že manžel na civil zcela jistě a já „na chvíli“, jak to definoval, půjdu na trestní úsek.

*§ 94 písm. a) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích: Funkce soudce zaniká uplynutím kalendářního roku, v němž soudce dosáhl věku 70 let.

Nebyla jsem z toho nadšena ani trochu, ale když jsem absolvovala čekatelskou praxi právě jenom u trestních soudců, trestní právo si mně získalo a vtáhlo, a to „na chvíli“ k mé radosti a spokojenosti trvá 46 let. Ne každý má to štěstí dělat práci, která ho baví a těší.

Zdeněk Novotný: I přes propast času si vzpomínám, že civilní právo mi imponovalo svým jasným způsobem myšlení, kdy i jinak vágní pojmy dokáže racionálně uchopit a použít. Uvažte jen, jak zajímavé může být pracovat například s takovými pojmy, jako je „projev vůle“, a „projev“ a „vůle“, nebo jak košatá je třeba problematika náhrady škody. A protože moje vlastní myšlení nebylo tak křišťálově jasné, zdálo se mi tehdy, že pracovní právo by mohlo být v tomto směru to „pravé ořechové“. A tak jsem našel určité – a to slovo používám s výhradou – zalíbení třeba v náhradách škody, v odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání. Těžko bych ale chtěl v současné době někoho přesvědčovat o přednostech pracovního práva oproti jiným právním odvětvím, protože jde o otázku osobního a osobnostního zaměření.

Pamatujete si každý z Vás na svoji první rozhodovanou věc?

Danuše Novotná: Na tu si pamatuji velice živě, protože to nebyla „moje“ věc, ale kauza, která byla přidělena kolegovi, s nímž jsem sdílela kancelář. Byla jsem úplně čerstvě ve čtvrtek jmenovanou soudkyní a ještě jsem neměla přidělen žádný vlastní spis. V pondělí jsem nadšeně dorazila do práce a první zpráva, kterou jsem se dověděla, byla informace, že si kolega zlomil nohu, je v nemocnici a na úterý má nařízeno několik věcí, v nichž bude jednáno poprvé. Náměstek pro trestní úsek mne nominoval hned na tu první, jíž nešlo odročit, protože šlo o věc vazební. Pro úplnost uvádím, že zákonným soudcem byl tehdy každý soudce trestního úseku okresního soudu, takže zákon nikterak obcházen nebyl. Problém byl v tom, že jsem o kauze nevěděla zhora nic, takže když jsem po celodenním studiu večer v 10 hodin končila, věděla jsem, v čem je problém, na co zaměřit dokazování, jak povedu proces. No, věc jsem rozhodla v prvním jednání, ale propotila jsem talár. A nikdy nemohu zapomenout na vlídnou a laskavou procesní spolupráci pana obhájce a prokurátora, kteří věděli, že je to poprvé.

Zdeněk Novotný: Já si pro změnu jenom matně pamatuji, že jedním z prvních případů, které stály na počátku mého působení, byla nějaká bytová věc. Nebylo to ani pro složitost problematiky – asi to byla věc nepříliš komplikovaná – ale proto, že to bylo poprvé, kdy na mě dolehla odpovědnost za vlastní rozhodnutí.

Která ze svých rozhodnutí (které případy) Vám nejvíce utkvěly v paměti?

Zdeněk Novotný: Těžiště vlastní pracovní náplně soudce Nejvyššího soudu nespočívá ani tak v rozhodování jednotlivých věcí, nýbrž v posuzování právních otázek tak, aby přijaté řešení, přijatý výklad zákona, bylo možné vztáhnout na všechny typově obdobné případy. Přesto jsou některé věci po skutkové stránce subjektivně tak intenzivní, že zůstanou v paměti bez ohledu na řešené právní otázky. Mám na mysli zejména ty případy odškodňování pracovních úrazů, kdy se poškozenému v jedné nešťastné vteřině fatálně změní život, ale odškodnění mu nelze přiznat, a je třeba jasně a bez uhýbání říci, že si úraz zavinil sám.

Danuše Novotná: Těch rozhodnutí, jež mi utkvěly v paměti, je více. Ve věcech rozhodovaných u ostravského okresního a krajského soudu šlo zejména o pár brutálních loupeží, těžká ublížení na zdraví a pohlavní zneužívání dětí. Dodnes si v několika nejtěžších případech pamatuji čísla jednací spisů, jména obviněných, jejich obhájce a konečná rozhodnutí, ale zejména ten trvajícím nepříjemný pocit z utrpení obětí a tu zarážející „hravost“, s níž pachatelé své počínání popisovali. Jedna kauza za všechny: Tři mladiství pachatelé násilně vnikli do domku obývaného přestárlou paní, o níž se domnívali, že je velmi bohatá a má doma schované peníze a zlato. K tomu, aby promluvila, použili pilku na železo a rozpálenou žehličku, nakonec ji svázali do kozelce, až se pozvolna udusila. Pánové byli u hlavního líčení velmi rozladěni, když jsem četla výsledky domovní prohlídky a oni teprve tehdy zjistili, kde byla ta hlavní částka schovaná, zatímco oni si přišli jen na 1.500 Kč. Teprve tehdy uronili slzu.

Celou svoji profesní kariéru jsme absolvovali doslova bok po boku. Také soudci Nejvyššího soudu jste se stali jen s odstupem jediného roku...

Danuše Novotná: První nabídku na přechod k tehdejšímu Nejvyššímu soudu ČR dostal manžel již v roce 1988, poté jsme oba dostali nabídku k Vrchnímu soudu v Praze v roce 1993 a v roce 1996 k Vrchnímu soudu v Olomouci. Ve všech případech jsme však této možnosti nevyužili, neboť jsme byli vázáni k Ostravě, zejména já, rodinnými důvody (nemocní rodiče).

Nabídka, která se neodmítá, přišla z Nejvyššího soudu pro nás oba v roce 1996, ale tehdejší předseda Krajského soudu v Ostravě si vymínil, že nás neuvolní najednou, a tak manžel odešel v roce 1996 a já jsem mohla nastoupit až 1. července 1997. Tento nástup mi mimochodem evokuje vzpomínku, že jsme se krátce na to kompletně přestěhovali do Brna, a dva dny po odjezdu bylo v naší bývalé garáži dva a půl metru vody, neboť na Moravu vtrhly ony stoleté povodně. Náš přechod k Nejvyššímu soudu jsme oba brali jako poctu a výraz uznání naší dosavadní práci, protože působení u tohoto soudu je snad metou pro všechny soudce z povolání, alespoň vždycky tak tomu bylo, a že jsme té pocty dosáhli oba společně, jako první manželský pár v historii Nejvyššího soudu, přidávalo tomu všemu z našeho pohledu ještě větší výjimečnost.

O čem už dnes víte, že Vám bude po 1. lednu 2018 v souvislosti s odchodem od Nejvyššího soudu nejvíce chybět?

Zdeněk Novotný: Průběžný kontakt s kolegy, zejména v senátě, to nepochybně.

Danuše Novotná: Bezprostředně mi nebude chybět nic, protože v současnosti si připadám velmi vytíženě, nemohu si stěžovat na nedostatek přidělovaných spisů, ani na to, že by šlo o nějaké trestní „banalítky“. Budu tedy v první řadě relaxovat a až se mi zasteskne, bude to stesk po bezprostředním kontaktu s konkrétními kolegy, které mám ráda a jichž si vážím. Ale nejde o nepřekonatelnou překážku, budeme se občas vídat a scházet i nadále. A bude tam jistě prostor nejen pro společenský kontakt, ale – jak to mezi soudci (i bývalými) chodí – i pro právní problémy, které se řeší stále a všude.

Zvažujete tedy další spolupráci s Nejvyšším soudem?

Danuše Novotná: Neuvažuji o ní, ale v kontaktu s trestním právem zůstanu i nadále, neboť konečně vyslyším dceřinu nabídku na občasnou spolupráci. Je advokátkou, specializuje se na obchodní a pracovní právo, tudíž mé rady z právního oboru, který ovládám, by mohly být vítané a užitečné.

Zdeněk Novotný: Určité možnosti se zde rýsují, bylo by však předčasné být konkrétnější. Jistě bych také rád dále přednášel studentům. (pozn. JUDr. Zdeněk Novotný letos přednášel na právnických fakultách v Praze, Olomouci anebo na Justiční akademii v Kroměříži).

Povídáte si o práci i doma anebo se snažíte spíše od ní co nejvíce ve volném čase oprostit?

Danuše Novotná: Ano, hovoříme. Někdo by to mohl považovat za profesní úchytku, někdo za nešvar, my jsme to naopak pokládali za potřebné a důležité. V mnoha případech se stalo, že když jsem byla nucena doma nahlas formulovat nově se vyskytnuvší právní problém ve své kauze, tak jsem už při přednesu samotném zjistila, zda uvažuji správně, případně, že projevený právní názor je poněkud scestný. K tomu mi velmi pomáhala logická podotknutí mého muže. Mě naopak zajímaly jeho kauzy, mnohdy jen jako lidské příběhy, mnohdy trochu jako detektivky, občas jsem se vyptávala, občas vedena zdravým selským rozumem jsem ventilovala svůj názor. I tímto způsobem se tříbí právní uvažování. Když jsem se ptala naší dcery, která se po gymnáziu přihlásila ke studiu práv, co ji k tomu vede, neboť toto rozhodnutí bylo bez nápovědy, bezelstně sdělila, že mimochodem i to, jak to právo musí být zajímavé, že se o něm dokážeme dlouze doma bavit.

Předchozí otázka už pomalu směřovala k využití Vašeho volného času. Nyní je tedy na místě se zeptat na Vaše koníčky už přímo.

Zdeněk Novotný: Velice rádi cestujeme. Bylo by však zbytečné sestavovat seznam zemí, které jsme navštívili. Snad postačí říci, že zatím jsme se rozmáchli od Mexika po Čínu. Často kombinujeme cestování s oblíbenou jízdou na kole. Projždili jsme Evropu snad od Anglie až po Řecko. Láká nás taková ta bezstarostná jízda, kdy není třeba dbát na formality, protože třeba ani na nábřeží Angličanů v Nice není zpocený cyklista nápadný.

Danuše Novotná: Cestování je obrovský koníček, nerozpakuji se říci kůň. Já jsem velký čtenář a byla jsem jím už jako malá holka. Vzpomínám si, že jsem v devíti letech přečetla „Afrika snů a skutečnosti“ od Hanzelky a Zikmunda a mé nadšení pro daleké kraje neznalo mezí. V dospívání jsem byla náruživou čtenářkou čehokoli, ale zejména životopisů významných malířů od Henriho Peruchotta, takže Paříž jsem teoreticky ovládala, stejně jako Florencii (Kámen a bolest), Řím, Londýn, jen mi bylo líto, že to nikdy neuvidím na vlastní oči. Je dobře, že jsem se v tomto ohledu hluboce mýlila, a své čtenářské touhy mohla posléze materializovat. Mohu neskromně říci, že Evropu jsme procestovali důkladně, a to také díky – už zmiňované – cyklistice. Projeli jsme na kole Burgundsko, Provence, Toskánsko, Elbu, Korsiku, Alsasko – tam zejména kouzelná vinařská městečka, ale i Vogézy, včetně nejvyššího vrcholu Monte Baloon, Dolomity... všude bylo krásně. Za zajímavé cesty považuji naše pobyty v Jordánsku, Sýrii, Maroku, Egyptě. Za perly považuji cesty do Číny, Íránu a Mexika, protože jsme nahlédli do světa jiných rozměrů, hodnot a historie. A na závěr, a to se mnou manžel rozhodně nebude souhlasit, záležitost mého srdce – New York, celkem 5x. To je město pro mne nejkrásnější, které musím ještě znovu vidět. Jinak mám samozřejmě mnoho dalších cestovních plánů, ale mé zdraví si to musí nechat vysvětlit a v rozhodných chvílích nezrazovat.

Oba také rádi navštěvujete různé kulturní akce, bude teď na ně více času... Kam se třeba v nejbližší době chystáte? Jezdíte za kulturou i do zahraničí? – Třeba do Vídně?

Danuše Novotná: Návštěvy divadel, koncertů vážné, jazzové a country hudby máme rádi, náš vkus není v tomto směru ničím omezen. I samotné Brno poskytuje širokou nabídku. Ale nejsme omezeni jenom Brnem. Zajždíme do divadel a na výstavy do Prahy, oblíbili jsme si i Slovácké divadlo v Uherském Hradišti, které se vyznačuje dobrým hereckým souborem a pěkně postaveným repertoárem.

Naposledy jsme ve Vídni navštívili Albertinu, kde je v současné době instalována zajímavá výstava Rafaelových madon a kreseb Pietera Breughela, tento týden se chystáme na výstavu v Jízdárně Pražského hradu, kde našli dočasný stánek čeští impresionisté, v prosinci půjdeme v Brně na koncert Magdaleny Kožené. Jak vidíte, v tomto směru nelenošíme a myslím si, že od ledna 2018 to bude ještě vydatnější, protože budeme mít na tyto zážitky více času.

Jak vnímáte úroveň našeho soudnictví ve světovém a evropském kontextu? Pan doktor má velké povědomí o justici v Německu, můžete třeba srovnat právé s Němci? V čem by se měla česká justice zlepšit? V čem bychom naopak mohli „jít světu“ příkladem (a třeba to neumíme prodat)?

Zdeněk Novotný: Bylo by ode mě dost odvážné, kdybych si měl troufnout zhodnotit naši justici v evropském, popřípadě dokonce ve světovém kontextu. Mám-li však zalistovat ve své paměti, musím se vrátit do devadesátých let, kdy rakouští soudci v čele s prezidentem Vrchního zemského soudu v Linci Dr. Othmarem Hankem začali pro nás organizovat ve velkém stylu sérii seminářů, která trvala několik let a jichž se účastnily desítky nebo i stovky našich soudců. Postupně se tyto aktivity rozšířily i na Zemský soud v Korneuburgu, kde je zase třeba ocenit nasazení prezidenta tohoto soudu Dr. Otto Capa. Předmětem debat byly jednak obecné otázky, kupř. dělby moci, samospráva v justici a její úskalí, a též otázky běžné „provozní“ problematiky. Z těchto seminářů, a ostatně i z poznatků získaných na stáži na Nejvyšším soudním dvoře ve Vídni, jsem si sám pro sebe utvořil názor, že z hlediska hmotného, ale i procesního, práva jsme vcelku srovnatelní, třeba i z toho důvodu, že vycházíme z historicky stejných kořenů, a též i proto, že pracovní právo upravuje srovnatelné společenské vztahy. Obdobný dojem mám také z poznatků a debat vedených s německými soudci, jak v Trevíru, tak i ve Wustrau. Nemohu se však zbavit dojmu, že v obou zemích se více akcentuje význam pracovního práva jako jedné z komponent pro udržení sociálního smíru ve společnosti. Nedomnívám se, že by bylo možné a žádoucí zavést pracovní právní soudnictví coby jedno z odvětví soudní soustavy jako v Německu, kde

jsou samostatné pracovní právní soudy zastřešeny Spolkovým pracovní právním soudem v Erfurtu. Soudím ale, že by mohl být inspirativní rakouský příklad, kdy je význam rozhodování v pracovních věcech zvýrazňován tím, že u Nejvyššího soudního dvora tyto věci projednávají senáty složené ze tří soudců z povolání a dvou soudců přisedících, z nichž jeden je nominován svazem zaměstnavatelů a druhý zase z odborových svazů zaměstnanců. Naše úprava „soudců z lidu“ na prvním stupni je spíše symbolická, bez reálného vlivu na řešení obecných pracovní právních problémů.

Pane doktore, jako historicky první český soudce jste působil v Mezinárodní společnosti pro pracovní právo a právo sociálního zabezpečení. Jaké úkoly to s sebou přinášelo?

Zdeněk Novotný: European Organization of Labour Court Judges (EALCJ) je jedním z prvků podtrhujících význam pracovní právního soudnictví v evropském měřítku. Organizace se zabývá - velmi zhruba řečeno - srovnáváním pracovní právních úprav v jednotlivých zemích a porovnáním s evropskou úpravou dané problematiky. Každoročně zasílají zástupci reprezentující jednotlivé země národní zprávu k dohodnutému tématu, tyto zprávy jsou potom prodiskutovány a je z nich učiněn výstup na každoročně pořádaném kongresu. Letošní kongres, na jehož pořádání se významnou měrou podílel můj nástupce, soudce Nejvyššího soudu JUDr. Lubomír Ptáček, se s úspěchem konal v Praze. Přínos z působení v této organizaci spočívá nepochybně v komplexním přehledu o pracovní právních úpravách doslova od Finska po Portugalsko, ale samozřejmě znamená také inspiraci pro naše vlastní rozhodování.

Když se řekne Nejvyšší soud, která myšlenka Vás jako první napadne?

Zdeněk Novotný: Na tuto otázku bych si dovilil odpovědět poněkud neučesaně. Zdá se mi, že je zde nepřímá úměra mezi kvalitou práce, kterou soudci odvádějí a pracovními podmínkami, ve kterých působí. Chci věřit, že se tento nepoměr v dohledné době změní a stane se v důstojných prostorách jen předmětem bájněho vyprávění starců.

Po třech letech odchází od Nejvyššího soudu předseda senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Mgr. Miloš Pól

Mgr. Miloš Pól vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 1996 byl soudcem Okresního soudu ve Strakonících, od 1. srpna 1999 předsedou tohoto soudu. V roce 2000 se stal soudcem Krajského soudu v Českých Budějovicích. K 1. lednu 2015 byl jmenován Mgr. Miloš Pól soudcem Nejvyššího soudu, k 1. lednu 2018 odchází zpět ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích.

K 31. prosinci 2017 odcházejí od Nejvyššího soudu tři z celkového počtu 68 jmenovaných soudců. Vedle manželů JUDr. Danuše a JUDr. Zdeňka Novotných se na vlastní žádost vrací po třech letech působení v Brně zpět ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích předseda senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu Mgr. Miloš Pól.

Z osobních důvodů žádáte o návrat ke Krajskému soudu v Českých Budějovicích. Proč jste se rozhodl odejít z místa, které je pro většinu soudců považováno za vrchol jejich profesní kariéry?

Hovořím-li o osobních důvodech, mám na mysli zejména to, jakým způsobem, pro mě již neúnosným, zasahuje dojíždění, respektive každotýdenní odloučení, do rodinného a manželského života a jaký to vše vyvolává pocit nepohody. Vnímám, že řadě kolegů to nevadí nebo jsou dokonce spokojeni, já k nim ovšem nepatřím. Inu, každému vyhovuje něco jiného, já jsem postupem doby seznal, že i přesto, že lze práci soudce Nejvyššího soudu považovat za profesní maximum, není to v životě jediná hodnota, okolo které by se vše mělo točit. Ostatně zůstávám dál soudcem, byť na soudě nižšího stupně, což je změna, nikoli osobní tragédie.

Jak složité je pro soudce z jižních Čech dojíždět za prací do Brna? Bydlíte na Strakonicku, kde jste začínal anebo jinde v jižních Čechách?

Na okresní soud ve Strakonících jsem nastoupil v roce 1993 a v souvislosti s přeložením k odvolacímu soudu v roce 2000 jsem se odstěhoval do Českých Budějovic. Neměl jsem s tím problém, ve Strakonících jsem nebyl doma a dojíždět každý den za prací jsem nechtěl. Pokud jde o dojíždění do Brna, pak jedinou rozumnou alternativou je osobní automobil. Cestovat z Českých Budějovic do Brna pravidelně vlakem nebo autobusem je podle mého názoru neúnosná ztráta času, i tak strávím za volantem, případně jako spolujezdec, tedy zcela neefektivně, přibližně jeden den v měsíci.

Jak dlouho jste o návratu uvažoval? Bylo to okamžité rozhodnutí anebo „zrálo“ delší dobu?

Rozhodnutí vrátit se do Českých Budějovic nebylo dílem okamžiku, nýbrž šlo o proces, na jehož konci bylo poznání, že tento způsob života není pro mě, zkrátka negativa převážila. Myslím přitom, že tři roky působení u Nejvyššího soudu jsou dostatečně dlouhá doba k tomu, abych mohl říci, že jsem vše zvážil dostatečně pečlivě.

Jak Vaše rozhodnutí vnímají kolegové v senátu? Jak jej vnímá rodina?

Kolegové příliš rádi nejsou, protože jsme si v senátě jak po lidské, tak i po pracovní stránce „sedlí“, což je pro senátní práci nesmírně důležité.

Zároveň ale vnímám, že mou osobní situaci dobře chápou, ostatně o mém odchodu jsme v minulé době vícekrát mluvili, takže věděli, že to přijde, jen by byli raději, kdyby k tomu došlo později. Manželka můj odchod z Brna vnímá s úlevou.

U Krajského soudu Vás čeká návrat k odlišnému způsobu rozhodování, těšíte se na něj?

U odvolacího soudu jsem působil 13 let a spíše jsem měl a dodnes někdy mám problém neuvažovat jako odvolací soudce. Práce odvolacího soudce, mohu-li to hodnotit bohatší o „dovolací“ zkušenost, mi byla v mnohém bližší, byť je nepochybné, že práce na Nejvyšším soudě má některé nezanedbatelné výhody, zejména že se o dovolání rozhoduje bez nutnosti nařizovat jednání.

K Nejvyššímu soudu jste byl jmenován k 1. lednu 2015. Předpokládáte, že se vrátíte na místo, které se za tu dobu vlastně až tolik nezměnilo?

Prakticky po celou dobu jsem byl s kolegy z Krajského soudu v Českých Budějovicích v kontaktu a velmi pravděpodobně bych se měl vracet do senátu, z něhož jsem na stáž k Nejvyššímu soudu v roce 2014 odcházel. Vracím se tedy do prostředí, které znám a žádné významné změny neočekávám.

Co Vám práce u Nejvyššího soudu dala? Po čem by se Vám mohlo po odchodu z Nejvyššího soudu stýskat?

Je toho mnoho, například mám dojem, že snad konečně umím napsat rozhodnutí, mohl jsem si vyzkoušet styl práce, který je naprosto odlišný od toho, na co jsem byl na nižších stupních zvyklý, ale hlavně jsem potkal řadu skvělých kolegů, nejen v senátě 28 Cdo, po kterých se mi bude stýskat, což je ovšem dobrý důvod proč se pravidelně účastnit, již jako host, kolegií, jejichž atmosféra mi také bude chybět.

JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.: Mezinárodní spolupráce soudů rozhodujících ve věcech nezletilých dětí je v období rostoucí migrace rodin zcela klíčová

Již déle než jedno desetiletí, přesně od roku 2006, je soudce Nejvyššího soudu JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D. za Českou republiku tzv. styčným soudcem Haagské sítě soudců, vybudované na základech Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí. Koordinovaná činnost jednotlivých členů sítě, jejich vzájemná komunikace napříč mnoha zeměmi a potenciál dalšího rozšiřování působnosti se staly námětem k níže publikovaného rozhovoru. Jednoznačně prospěšná a dobře fungující mezinárodní spolupráce si zcela jistě zaslouží, aby se dostala do širšího povědomí veřejnosti.

Jaký konkrétní impuls před lety vedl k vybudování Haagské sítě tzv. styčných soudců?

Styčný soudce ve věcech rodinného práva, nebo jinak označovaný jako soudce Haagské sítě soudců, je soudce notifikovaný Ministerstvem spravedlnosti v oblasti mezinárodní soudní spolupráce. Potřeba úzké mezinárodní spolupráce soudů rozhodujících ve věcech nezletilých dětí se ukázala jako klíčová v období rostoucí migrace rodin. V současné době není výjimkou, že rodiny často mění své bydliště, dochází ke konfliktům, či rozpadu rodin a z toho pramení potřeba poskytnout takto dotčeným dětem pokud možno rychlou a profesionální pomoc, nejlépe kdekoli na světě. Uvedené vyniká zejména v Schengenském prostoru, kde z hlediska pohybu osob padají hranice mezi jednotlivými státy, nikoli však mezi jednotlivými justičními systémy. Soudy jednotlivých členských států musí upravovat poměry dětí – státních příslušníků jiných zemí, přicházejících do jejich země s určitou rodinnou historií, sociálními a příbuzenskými vazbami, jakož i kulturními návyky, které jsou pro ně do určité míry neznámé. V průběhu soudního řízení může vyvstat potřeba přenesení příslušnosti do jiného členského státu Evropské Unie a přímo použitelný předpis (tzv. nařízení Brusel II bis) předpokládá, že soudci různých členských států spolu budou komunikovat přímo. To je do určité míry nesplnitelné vinou jazykové bariéry a proto je potřebný kontakt zajišťován ministerstvy, ústředními orgány nebo jinými neformálními způsoby, předvídanými v nařízení. Mezi posledně uvedené se řadí právě styční soudci, kde nepopíratelnou výhodou je znalost místního právního prostředí a schopnost zprostředkovat požadovaný kontakt v cizím jazyce. Navíc, postavení soudce samo o sobě zajišťuje určitý předpoklad profesionality, nestrannosti a nezávislosti. Ve výsledku se tak jedná o atraktivní možnost mezinárodní soudní spolupráce doplňující tradiční „formální“ způsoby spolupráce. Nejčastějšími případy, kdy soudce potřebuje komunikovat se soudcem jiného státu, je přenesení soudní příslušnosti uvnitř Evropské Unie, či v celosvětovém rozsahu jde o otázky související s tzv. mezinárodními únosy dětí. Posledně uvedená oblast je upravena Haagskou úmluvou o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí, kterou je Česká republika rovněž vázána.

Jedná se tedy spíše o „servisní činnost“, kterou si soudy navzájem poskytují, v žádném případě ne činnost rozhodovací?

To je zcela přesné rozlišení. Činnost styčného soudce je výlučně logistická, poskytuje soudcům doplňkový servis k jejich práci a žádným způsobem se nepodílí na rozhodovací činnosti soudce. To je ostatně zřejmé již z univerzálního postulátu nezávislosti soudce. „Servisní“ povaha činnosti styčného soudce se však neomezuje na samotnou výměnu informací, ale v širším měřítku i na poskytování odborných informací k fungování mezinárodního rodinného práva. To se děje zpravidla prostřednictvím odborných seminářů pro soudce v rámci Justiční akademie ČR. Je však třeba zdůraznit, že uvedený servis je poskytován výlučně soudcům, nikoliv jiným příslušníkům právnických profesí, jako např. advokátů, či notářům.

Kdo na počátku osmdesátých let 20. století inicioval vznik Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí? Které státy začaly Haagskou síť soudců budovat jako první?

Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí byla podepsána v nizozemském Haagu roce 1980 a není bez zajímavosti, že tehdejší společný stát Čechů a Slováků se na jejím vzniku také úspěšně podílel, i když samotná Úmluva se stala součástí našeho právního řádu až od 1. března 1998. Návrh na zřízení mezinárodní sítě styčných soudců byl poprvé přednesen v roce 1998 LJ Mathew Thorpem, britským soudcem, a to na De Ruwenbergově semináři, pořádaném pro soudce se specializací na mezinárodní právní ochranu dětí. Styčný soudce měl už od počátku komunikovat a usnadňovat styk s národními ústředními orgány Úmluvy, s národními soudci a soudci ze smluvních států Úmluvy v otázkách, které Úmluva pokrývá. V roce 2006, kdy jsem se stal styčným soudcem za Českou republiku, zahrnovala 20 soudců z 18 jurisdikcí. V současné době je to již 127 soudců v 92 jurisdikcích. Působnost soudce Haagské sítě soudců je dnes už téměř celosvětová, Úmluvou je v současnosti vázáno 98 států. Naposledy k Úmluvě přistoupilo v červenci letošního roku Tunisko.

Předpokládám, že existuje „mezinárodní seznam“ styčných soudců, který máte k dispozici, abyste věděl, s kým komunikovat. Na tento seznam jsou soudci vybíráni příslušnými ministerstvy spravedlnosti svých zemí?

Skutečně tak tomu je, ale je třeba rozlišit externí a interní verzi takové databáze. Na webových stránkách Haagské konference mezinárodního práva soukromého (www.hcch.net) je v sekci mezinárodních únosů dětí uveden seznam styčných soudců pro jednotlivé jurisdikce. Na druhé straně mají notifikovaní styční soudci interní, zabezpečený seznam, v němž jsou uvedeny kontaktní údaje a komunikační jazyk. Styčného soudce zpravidla nominuje nejvyšší orgán daného státu, mající na starost organizaci justice, což se ve všech případech nemusí krýt s působností ministerstva. Společný je ale požadavek, že styčný soudce musí být činným soudcem podle vnitrostátních pravidel daného státu.

Je obvyklé, že mají země velikosti České republiky pouze jediného styčného soudce? A není třeba – vzhledem k rozsahu a důležitosti této agendy – posílit tuto činnost alespoň o dalšího soudce?

Pravidlem bývá, že jednotlivé země označí jediného soudce, který komunikuje veškeré příchozí a odchozí žádosti. Ve velkých zemích, jako je např. USA, jejich počet narůstá až na 4 styčné soudce, většinou na geografickém principu. Obdobné je to ve Velké Británii, která má samostatného styčného soudce pro Anglii a Wales, jiného pro Skotsko, dalšího pro Severní Irsko a samozřejmě, že styčného soudce i pro britská zámořská území. Naproti tomu Francie má styčného soudce pouze jednoho. Nelze tak vysledovat žádné konkrétní pravidlo, jde o vnitrostátní pravidla a svrchované rozhodnutí každého státu, zda a v jakém rozsahu komunikaci zajistí. Určitě bych souhlasil s tím, abychom i u nás měli dva styčné soudce, nikoliv snad z důvodu velikosti země, ale pro zastupitelnost a přirozenou obměnu. Uvedenému jistě nahrává i to, že funkce styčného soudce je funkcí čestnou, s níž není spojeno žádné finanční ohodnocení.

Stal jste se styčným soudcem už v době, kdy jste pracoval u liberecké pobočky Krajského soudu v Ústí nad Labem. Pomohlo Vám v této práci, když jste se stal roku 2011 soudcem Nejvyššího soudu?

Posun byl zcela zásadní. Na jedné straně jsem se nadále nemohl opírat o odbřemenění v nápadu věcí, jaké jsem měl u odvolacího soudu, na druhé straně je onen handicap kompenzován tím, že se mohu opírat o servis poskytovaný mezinárodním oddělením Nejvyššího soudu (pozn. oddělení analytiky a srovnávacího práva), které poskytuje plně profesionální služby v jakékoliv oblasti, v níž jako soudci přicházíme do kontaktu s cizím prvkem nejen v rozhodovací činnosti.

Můžete alespoň rámcově hovořit o některých konkrétních -například mediálně známých- případech, na jejichž řešení jste se podílel?

Osobně jsem odpůrce medializace případů týkajících se nezletilých dětí. V oblasti tzv. mezinárodních únosů dětí jde vždy o případy mimořádně citlivé, mediálně nesmírně atraktivní a proto způsobilé zasáhnout dítě nežádoucí publicitou. Určitá „senzačnost“ těchto mediálních zpráv pramení již z označení „mezinárodní únos“, který nezbytně nutně evokuje trestnou činnost páchanou na dítěti. Tvůrci Úmluvy ono označení zamýšleli jako určitou mediální zkratku, bohužel nejen v tomto případě forma do určité míry pohltila obsah. Velmi zjednodušeně řečeno, v případech tzv. mezinárodních únosů dětí Úmluva přináší pravidla pro řešení konfliktu jurisdikcí, tedy soud kterého signatářského státu bude výlučně oprávněn upravit poměry dětí. Má se tak zabránit situaci, kdy by jeden z rodičů získal procesní výhodu tím, že se bez souhlasu druhého z rodičů vrátí do své původní země s očekáváním, že dítě mu bude svěřeno do výchovy. Má-li se tak dít v rozsahu mezikontinentálním, bývají praktické dopady fatální. Dochází k zpretrhání vytvořených vazeb a často k znemožnění kontaktu s opuštěným rodičem. Proto Úmluva, ale i např. základní procesní předpis Evropské Unie v této oblasti (nařízení Brusel II bis) stanoví, že poměry dítěte má upravit soud, který má k dítěti nejblíže.

Nejblíže je přitom míněno nikoliv geograficky, ale v rámci doktríny obvyklého bydliště dítěte se jím rozumí soud, kde má dítě těžiště svého života.

Kolik případů ročně musíte takto řešit? Je jich více nebo méně než před 10 lety?

Počet případů je naštěstí nízký, hovoříme v řádech jednotek ročně, což je především zásluha profesionálně fungujícího Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně, kterému se dlouhodobě velice úspěšně daří šířit osvětu v této oblasti a především působit smírně na rodiče. Bezpochyby smírné řešení, např. v podobě mediace, může dát účastníkům lepší zpětnou vazbu, než soudní rozhodnutí, které z povahy věci nemůže vyhovět všem dotčeným zájmům, které jsou v sázce.

Máte s Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí jasně vymezeny kompetence, abyste například nezávisle na sobě nedělali totéž?

Vymezení kompetencí mezi styčnými soudci a Úřadem je nekonkurenční, styční soudci na rozdíl od Úřadu nevykonávají úkoly svěřené mu Úmluvou, podílí se však na usnadnění komunikace mezi soudci a správnému pochopení mechanismu fungování Úmluvy. K hladké spolupráci přispívají i osobní kontakty s Úřadem a specializovanými soudci, kteří se danými případy zabývají. V této souvislosti je třeba poznamenat, že Česká republika se již delší dobu úspěšně podílí na trendu specializovaných soudů, které podstatným způsobem přispívají k zrychlení a zefektivnění návratového řízení. U nás jsou jimi Městský soud v Brně v prvním stupni a Krajský soud v Brně jako soud odvolací. Dovolání k Nejvyššímu soudu ve věcech tzv. mezinárodních únosů dětí ze zákona přípustné není. To je rozumná úprava z důvodu, že celkové řízení o navrácení dítěte by nemělo přesáhnout 6 týdnů.

Vaše působnost v mezinárodních organizacích není omezena jen na činnost styčného soudce Haagské sítě soudců, ale jste rovněž zástupcem za Českou republiku v Evropské asociaci pracovněprávních soudců. Můžete na závěr stručně popsat také tuto Vaši činnost?

Měl jsem tu čest navázat na působení mého kolegy soudce JUDr. Zdeňka Novotného a s ohledem na své pracovní zařazení u Nejvyššího soudu jsem se stal členem Evropské asociace pracovněprávních soudců, která poskytuje odbornou základnu pro diskuzi o aktuálních problémech pracovního práva v Evropské Unii. Účast v takto prestižní asociaci je významná již proto, že na zkušenostech kolegů ze zahraničí lze často odvodit problémy, které mohou být aktuální v blízké budoucnosti i v našich poměrech.

V té souvislosti jste se letos v září v pražském Karolinu spolupodílel také na organizaci velmi úspěšného XII. evropského regionálního kongresu Mezinárodní společnosti pro pracovní právo a právo sociálního zabezpečení. Na 260 účastníků kongresu pak velmi zaujal i Váš příspěvek „A professional sporsmen – an independent worker?“, o čemž svědčí také nanejvýš pozitivní ohlasy zahraničních účastníků. Dovolím si tedy v replice na Vaši předchozí odpověď říci, že i soudci Nejvyššího soudu České republiky mohou zahraniční kolegy v lecčems inspirovat.

Děkuji Vám za rozhovor.

JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D.

předseda senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu

- Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze.
- Od roku 1999 byl soudcem Okresního soudu v Liberci, od roku 2001 soudcem, později předsedou senátu Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec.
- Soudcem občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu je od roku 2011

Jörg Polakiewicz: Je iluzí myslet si, že můžeme mít naprosté soukromí a úplnou bezpečnost

Aktuální číslo AEQUITAS se naposled vrací k úspěšné červnové mezinárodní konferenci „Závaznost soudních rozhodnutí“, kterou Nejvyšší soud uspořádal v Brně za podpory Rady Evropy a Ministerstva spravedlnosti. Jedním z uznávaných řečníků, jejichž vystoupení se setkalo s mimořádným ohlasem, byl také Jörg Polakiewicz, ředitel odboru Právního poradenství a mezinárodního práva veřejného Rady Evropy. V rozhovoru s Katarínou Šipulovou se nyní v poněkud osobnějším duchu vyjadřuje ke své práci v Radě Evropy.

Jörg Polakiewicz je ředitelem odboru Právního poradenství a mezinárodního práva veřejného Rady Evropy (od 1. října 2013). Mezi lety 2010 a 2013 působil jako vedoucí oddělení lidsko-právního rozvoje v Radě Evropy a dohlížel na mezivládní spolupráci vedenou Radou Evropy v oblasti lidských práv, včetně reformy Evropského soudu pro lidská práva, přistoupení Evropské unie k Evropské úmluvě o lidských právech, a reformy zaměřené na země východní a střední Evropy. V letech 2008 až 2010 byl vedoucím oddělení pro právní rozvoj, zabýval se soudní spoluprací a stanovováním standardů v trestním, civilním a veřejném právu. V tomto období působil také jako tajemník výboru Budapeštské Úmluvy o počítačové kriminalitě (T-CY) a dohlížel na spuštění modernizace ochrany dat podle Úmluvy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních údajů (Úmluva č. 108).

V Radě Evropy působí od roku 1993, podílel se na přípravě ústavní reformy ve východní a střední Evropě (spolu s Benátskou komisí).

Jörg Polakiewicz působí také v akademické sféře. Je profesorem na Europa-Institut, University of the Saarland v Saarbrückenu. Mezi lety 1986 až 1993 byl výzkumným pracovníkem Max Planck Institutu pro mezinárodní a srovnávací právo v Heidelbergu. Publikoval řadu článků o mezinárodním, evropském a ústavním právu. Je spolueditorem knih *Fundamental Rights in Europe* (Oxford University Press 2001), autorem *Treaty-making in the Council of Europe* (Council of Europe Publishing 1999) a *The Obligations of States arising from the Judgments of the European Court of Human Rights* (Springer), která byla publikovaná v němčině v roce 1993.

V čem je práce na vedoucí pozici v tak významné mezinárodní instituci, jakou je Rada Evropy, mimořádná? Vyžaduje od Vás, kromě nutnosti přizpůsobit se obrovské časové náročnosti takového povolání nebo jazykových dovedností i další předpoklady či přímo morálně volní vlastnosti?

Díky existenci našeho Výboru poradců pro mezinárodní právo Rady Evropy (CAHDI) se pravidelně setkávám se svými protějšky z řad právních poradců ministerstev zahraničních věcí i právních zástupců mezinárodních organizací.

Nemyslím si, že stěžejní dovednosti a povahové vlastnosti nutné pro výkon funkce právního poradce v Radě Evropy jsou zásadním způsobem odlišné od dovedností a vlastností vyžadovaných na obdobné pozici na vnitrostátní úrovni. V první řadě mě napadá zejména integrita, právní odbornost, samostatnost, nestrannost a hluboký smysl pro spravedlnost. Není tak asi překvapením, že jsem nechal na internetových stránkách našeho ředitelství uvést citát „uč vlastním příkladem“ (Practice as you preach). I přesto, že jsme lidsko-právní organizací, někdy si v případech vnitřního řízení našich zaměstnanců musím připomenout i základní principy procesního práva.

Oproti vnitrostátnímu kontextu mi přijde, že práce v mezinárodní organizaci vyžaduje spíše určitý smysl pro diplomacii a porozumění kulturním rozmanitostem. Člověk totiž neustále přichází do styku s osobami z různých prostředí a právních tradic, do kterých je nutné se vcítit. Je třeba být otevřený, bez předsudků a připraven akceptovat skutečnost, že stejná sdělení mohou být vašimi kolegy vnímána rozdílně, a to v závislosti na jejich výchově a kulturních vlivech. Nevěřím na stereotypy, ale moje častá zkušenost je taková, že dejme tomu řecký či italský kolega může v odborném kontextu reagovat zcela odlišně, než kolega německý či britský. „Vůdčí osobnost“ si tedy musí být těchto rozdílů vědoma a být schopna přizpůsobit jim vlastní řízení. Jsem zastáncem participativního stylu vedení, musím nicméně uznat, že takovéto řízení nebylo ve velmi nesourodé skupině účinné. Dosažení výsledků někdy vyžaduje řízení direktivnějšího stylu, zejména v případě nutnosti činit rychlá rozhodnutí.

Co Vás na Vaši práci nejvíce uspokojuje a obohacuje? Je s ohledem na Váš náročný program náročné být šťastný a spokojený i v rodinném životě?

Různorodost problémů, s nimiž se setkávám, je obohacující, současně však i náročná. Existuje rčení, že jeden zaměstnanec v Radě Evropy pracuje na 20 různých spisech, zatímco v Evropské unii pracuje 20 různých úředníků na jednom spisu. To je jistě přehnané, ale ne zcela nepravdivé. V právní službě Rady Evropy máme tučet poradců, kteří poskytují právní poradenství nejen v otázkách mezinárodního práva veřejného či institucionálního práva Rady Evropy, ale také v otázkách soukromého práva, jako jsou smlouvy, autorská práva nebo vnitřní předpisy pro zaměstnance.

Zastupujeme též Generálního tajemníka před Správním tribunálem Rady Evropy v rámci jeho vnitřní jurisdikce ve věcech odvolání zaměstnanců. Čas od času sám před tímto tribunálem vystupuji. Je to velmi obohacující zkušenost, a to i v případech, kdy vystupuji proti kolegům, s nimiž jsem v minulosti úzce spolupracoval.

Dosažení správné rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem je opravdu náročné. S rodinou jsem stále ve spojení alespoň díky mobilním telefonům či iPadům. Je nutné odolat pokušení neustále kontrolovat e-maily. Mám dvě děti, dceru ve věku 18 let a 12letého syna. Jelikož je moje manželka Italka a žijeme spolu ve Francii, jsou děti vystaveny třem kulturám a čtyřem jazykům, neboť angličtina je dnes díky internetu všudypřítomná. Je fascinující vidět je dospívat s různými identitami a jazyky. A to i přesto, že nutnost přepínání z jednoho jazyka na druhý několikrát denně může být někdy náročná. Je třeba si najít čas, abyste mohli sledovat děti růst a podílet se na jejich výchově. Moje rodina mě činí velmi šťastným.

Jak vnímáte právní prostředí a atmosféru mezi praktikujícími právníky v České republice? Napadají vás někteří konkrétní lidé, které pro jejich odborné kvality respektujete?

Musím se přiznat, že jsem se během své kariéry nesetkal s mnoha českými právníky. Mimo ESLP není v Radě Evropy mnoho právníků. Díky CAHDI jsem měl příležitost setkat se s profesorem Pavlem Šturmou, českým členem Komise pro mezinárodní právo, a s ředitelem mezinárodněprávního odboru Ministerstva zahraničních věcí Petrem Válkem. Oba byli nejen vysoce kvalifikovaní právníci, ale i příjemní lidé. Rovněž si velice vážím velvyslance Emila Ruffera. Je vynikajícím předsedou zástupců ministrů (Ministers' Deputies) a mohu snad dokonce říci, že i mým přítelem. Měl jsem také možnost spolupracovat s profesorem Jiřím Malenovským, když předsedal Výboru ministrů během předešlého českého předsednictví. Obdivuji jeho znalost mezinárodního práva. Byl velmi aktivním předsedou a poté se stal soudcem Soudního dvora Evropské unie.

Pokud jde o současnou politickou situaci na evropském kontinentě, někteří lidé si mohou myslet, že mezi západními a východními zeměmi Evropy existuje poměrně silné napětí. Myslíte si, že v kontextu "mnohých krizí Evropské unie" jsou východoevropské země v souvislosti s uplatňováním evropského práva považovány za rebely?

Ne, nemám dojem, že by v rámci evropské integrace vznikalo nové dělení na východ/západ. Je však možné, že euro-skeptické názory převažují mezi politiky zejména ve východní Evropě. Možná právě kvůli vaší minulosti a zkušenosti s komunismem jste více opatrní a citliví, pokud jde o otázky demokracie a legitimacy v procesu evropské integrace. EU však zcela jistě není srovnatelná se Sovětským svazem, jak se při několika příležitostech vyjádřil Václav Klaus. Má však problém s nedostatkem demokratické legitimacy, což je vnímáno nejen ve východoevropských zemích, ale také v západní Evropě. Právě jsem si přečetl velmi jasnou a přehlednou analýzu prof. Dietera Grimma ("Europa ja-aber welches" C.H. Beck 2016). Díky struktuře zakládajících smluv EU a dynamické judikatuře Evropského soudního dvora je EU mnohem úspěšnější v rušení vnitrostátních norem, než v přijímání nové legislativy, což je známo jako „Asymmetrie zwischen negativer (normvernichtender) a positiver (normerzeugender)“ integrace. To mezi mnohými, zejména mezi těmi, co sami trápí na globalizaci (tzv. losers of globalisation), vyvolalo dojem, že EU usiluje o neoliberální hospodářskou politiku a neomezenou tržní sílu.

Profesor Grimm také velmi dobře vysvětluje, proč jednoduše nestačí posílit Evropský parlament. Oslabení národní legitimacy automaticky nevede k silnější evropské legitimitě - obě se musí navzájem doplňovat. Nepochybně potřebujeme více Evropy, abychom mohli úspěšně čelit společným výzvám a globalizaci. Současně však potřebujeme i diskusi o konečném výsledku evropské integrace. Chceme Spojené státy evropské nebo sdružení členských států, které by se zabývalo pouze otázkami, jež lze lépe vyřešit společně? Většina politiků, a to i v mé vlastní zemi - Německu, se snaží této diskusi vyhnout. Zastávají názor, že se vše jednoduše vyřeší dalším postupem vpřed. To je slavná "analogie jízdniho kola" - pokud nebudete pokračovat v jízdě na kole, spadnete z něj. Nicméně, právě toto je důvodem vzniku veliké frustrace mezi občany. S každou krizí vytváříme více Evropy a postupně se tak dostáváme do situace, která nikdy nebyla předmětem skutečné demokratické diskuse mezi občany EU. Když jsou následně zpochybňovány určité excesy nebo dysfunkce EU, občané jsou informováni, že je již pozdě a neexistuje žádná jiná alternativa. Participace a legitimita se takto nevytváří.

Jednou z velkých výzev v oblasti ochrany základních práv v Evropě je řešení napětí mezi svobodou a bezpečností. Jaký další vývoj očekáváte při současném nalézání vhodné rovnováhy mezi právem na soukromí v digitálním věku a zajištěním bezpečnosti?

Je iluzí myslet si, že můžeme mít naprosté soukromí a úplnou bezpečnost. Nicméně, rovnováha může - a musí - být dosažena. Omezování občanské ochrany ve prospěch tajného sledování podkopává samotnou podstatu demokratických hodnot, jež se snažíme bránit.

Po hrůzných teroristických útocích v několika evropských zemích je posilování sledování a policejní kontroly velkým pokušením. Tak se i skutečně v mnoha zemích děje. Dokud však přijatá opatření respektují základní práva a svobody, není na nich nic špatného. Špatné však je domnívat se, že lidská práva jsou překážkou v boji proti zločinu či terorismu. Zkušenosti z mnoha zemí již ukázaly, že omezení některých práv, např. práva na advokáta či na soudní přezkum, pouze povzbuzuje špatné zacházení a zneužívání. Tak např. videozáznam z výslechu podezřelého je nejlepší záruka proti možnému budoucímu tvrzení tohoto podezřelého, že jeho prohlášení učiněná při výslechu, byla získána nátlakem.

Hromadné sledování představuje závažnou hrozbu pro lidská práva. Jak v případě Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, tak i ústavních záruk na ochranu soukromí, čelíme problémům při definování toho, jaký konkrétní subjekt skutečně vykonává "jurisdikci" v kyberprostoru. Některé státy jsou technicky schopné provádět sledovací opatření mimo svoji vlastní jurisdikci. Takové činnosti mohou být prováděny bez fyzické přítomnosti na území jiného státu a to pouze pomocí výkonu regulační pravomoci nad poskytovateli telekomunikačních nebo internetových služeb, jež fyzicky kontrolují data. Oproti tradiční fyzické kontrole může "virtuální kontrola" poskytnout řešení výzev rychle se vyvíjejících technologií. Elektronickou komunikaci lze efektivně ovládat dálkově. Zpravodajské a další orgány mohou odposlouchávat a současně filtrovat přijaté zprávy či měnit jejich obsah. Mělo by se zvážit, do jaké míry využívání legislativních a donucovacích pravomocí k zasahování do elektronických systémů přináší data a jejich subjekty do "jurisdikce" států využívajících tyto pravomoci. Takový přístup by zlepšil odpovědnost a zabránil beztrestnosti.

Byl jste tajemníkem výboru zřízeného Budapeštskou úmluvou o počítačové kriminalitě. Jaké další kroky by měly být dle Vašeho názoru podniknuty, zejména v oblasti spolupráce států, s cílem účinně proti počítačové kriminalitě bojovat?

Budapeštská úmluva je úspěch. Dnešním dnem je již téměř univerzálním standardem. Zatímco její zásady jsou stále významné, určitá aktualizace, beroucí v úvahu technický vývoj za posledních 20 let, je potřeba. Úmluva například umožňuje za určitých podmínek přeshraniční přístup. Státy, které sjednaly Budapeštskou úmluvu, tuto úpravu podrobněji neregulovaly a ponechaly určitou míru "konstruktivní nejednoznačnosti", jež tak lze vztáhnout na rozdílné situace. Prima facie se zdá, že tato ustanovení zasahují do základních principů mezinárodního práva veřejného, jako je státní suverenita a územní celistvost. To je také až do dnešního dne několika zeměmi citovaný důvod pro odmítnutí připojit se k této Úmluvě. V době sjednávání Úmluvy, koncem devadesátých let, existovaly jen velice omezené zkušenosti s používáním moderních informačních a komunikačních technologií při vyšetřování trestných činů. Formulování obecných pravidel na základě pouze několika konkrétních případů se tak zdálo jako předčasné.

Nedávno se strany Budapeštské úmluvy dohodly na zahájení přípravy protokolu k této úmluvě. Cílem je pomoci donucujícím orgánům se zabezpečováním důkazů umístěných na serverech v cizích, neznámých nebo vícero jurisdikcích. Vezměte si příklad podezřelého obchodníka s drogami, který je legálně zatčen, zatímco jeho/její poštovní schránka – pravděpodobně s důkazem o spáchání trestného činu – je otevřená na jeho/jejím smartphonu. Může prokurátor provést prohledání tohoto telefonu pouze s, či i bez souhlasu majitele dotčených účtů? V současné době není často známo, kde přesně jsou předmětná data umístěna. Údaje se mohou pohybovat nebo být roztržena mezi různými jurisdikcemi a dokonce ani poskytovatel telekomunikačních služeb nemusí vědět, kde se tato data právě nacházejí.

Jsme přesvědčeni, že nový protokol poskytne spolehlivý právní rámec pro vyšetřování trestných činů. Jedná se o účinnější vzájemnou právní pomoc, jasnější základ pro spolupráci s poskytovateli telekomunikačních služeb, podmínky vymezující současně užívané postupy přeshraničního přístupu k datům, a silnější záruky ochrany dat a lidských práv. Není tajemstvím, že v mnoha státech jsou orgány činné v trestním řízení již zapojeny do spolupráce v oblasti přeshraničního přístupu k datům nad rámec Budapeštské úmluvy, a to často na nejistém právním základě.

To představuje zjevné ohrožení procesních práv jednotlivců a jejich práv na ochranu soukromí. Jsem přesvědčen, že pouze mezinárodně schválená právní úprava může poskytnout právní jistotu a předvídatelnost v těchto jednáních států.

Jak hodnotíte současnou úroveň ochrany osobních údajů v Evropě? Bude naše nově přijaté Obecné nařízení o ochraně osobních údajů poskytovat dostatečnou úroveň ochrany?

Obecně lze říci, že úroveň ochrany osobních údajů je velmi vysoká. Ochrana osobních údajů jako základní právo je dokonce evropským vynálezem. Je zaručena článkem 8 EÚLP (pozn. Článek 8 Evropské Úmluvy o ochraně lidských práv pojednává o právu na respektování soukromého a rodinného života), mnoha ústavními listinami a nyní i Listinou základních práv EU. Neexistuje však důvod k naprosté spokojenosti. Naše orgány na ochranu osobních údajů často postrádají nezbytné prostředky pro účinné prosazování již existujících norem. Nová regulace na straně EU bude dále posilovat pravomoci těchto orgánů a zajišťovat jejich spolupráci, nicméně povinnost poskytovat jim potřebné zdroje zůstává na členských státech. Někteří odborníci navíc zdůrazňují rozdíly mezi Evropou a USA v této oblasti. I přesto, že v USA je ochrana osobních údajů více zřejmá spíše z hlediska práv spotřebitele než z hlediska základních práv, myslím si, že se můžeme od USA hodně naučit, a to v oblasti účinného prosazování norem ochrany soukromí. Doposud to byla totiž právě Federální obchodní komise USA, kdo uložil nejvýznamnější sankce velkým internetovým společnostem, jako je Google nebo Facebook, nikoliv evropské orgány pro ochranu osobních údajů.

Po přijetí komplexních právních předpisů EU je nyní naléhavě nutné dokončit modernizaci Úmluvy č. 108 (Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních údajů, podepsaná 18. 1. 1981 ve Štrasburku). Pro Radu Evropy a její členské státy je mnoho v sázce. Cíl a účel smlouvy je v našem moderním světě, kde jsou údaje neustále vyměňovány mezi státy bez ohledu na hranice, velice důležitý. Úmluva č. 108 nadále zůstává nejlepším mezinárodním smluvním prostředkem pro přijetí skutečných mezinárodních norem na ochranu osobních údajů. Úmluva má v současnosti 50 smluvních stran. Její oblast působnosti se rychle rozšiřuje i mimo Evropu, přičemž již pokrývá zhruba polovinu zemí na světě s komplexní legislativou v oblasti ochrany osobních údajů. Stále navíc roste počet států, zejména z Afriky a Latinské Ameriky, které se k Úmluvě připojují.

Je nezbytné, aby úmluva tohoto významu, týkající se problematiky spadající ve značné míře do pravomoci EU, a která má potenciální globální dosah, mohla být úspěšně projednána v Radě Evropy. Vytváříme tím důležitý precedent, který je nezbytné pojmout správně. Současně je nezbytné tak vůbec učinit. Do května 2018 bude našich 28 členských států uplatňovat v rámci EU nový režim na ochranu osobních údajů, který je neslučitelný se starými standardy původní Úmluvy z roku 1981 a jejího protokolu. Stojíme před historickou příležitostí k vytvoření modernizovaného právního rámce pro ochranu osobních údajů, po kterém již delší dobu volají komisaři pro ochranu soukromí, podnikatelská komunita a nevládní organizace na celém světě. Je žádoucí mít účinný režim, který zajistí volný tok dat při současné ochraně základních práv na ochranu soukromí osob.

Jak je možné "vyřešit" situaci vytvořenou vysoce kontroverzním stanoviskem Soudního dvora EU 2/13? Je závěr o neslučitelnosti dohody o přistoupení (k Evropské úmluvě o lidských právech) s právem EU podle Vašeho názoru otázkou právní, politickou, či otázkou „ješitnosti“ Soudního dvora?

Evropská komise nás opakovaně, a to z nejvyšších úrovní (předseda Juncker, místopředseda Timmermans, vysoká představitelka Mogherini), ujišťovala, že přistoupení k Evropské úmluvě o lidských právech ze strany EU zůstává pro Komisi její povinností a prioritou. Nyní je nicméně zapotřebí navázat na tato tvrzení činy. Od přijetí stanoviska č. 2/13 uplynulo dva a půl roku a dosud jsme nedostali žádné nové návrhy k překonání námitek, které Soudní dvůr EU formuloval. Evropský soudní dvůr náš úkol navíc nijak neusnadnil. Úkolem je překonat námítky, které jsou nejen výjimečného rozsahu, ale také, alespoň zčásti, sporné právní relevance. Bývalý soudce ESLP označil toto stanovisko Soudního dvora za "politické rozhodnutí maskované právními argumenty".

Není proto překvapující, že bylo navrženo překonat stávající obtížně řešitelnou situaci prostřednictvím změn zakládajících smluv EU, což by umožnilo přistoupení bez ohledu na stanovisko 2/13. Toto řešení je zcela jistě právně možné. Nerespektovalo by však úlohu Soudního dvora EU v rámci smluv EU, navíc není ani politicky reálné. Co je možné, je řešit námítky jednu po druhé a postupně nalézat řešení respektující jak požadavky ústavního práva EU, tak i celistvost systému ESLP. V mém článku publikovaném v časopise *Human Rights Law Journal*, 2016, 36, str. 10-22 (název článku *Accession to the European Convention on Human Rights*), jsem učinil řadu konkrétních návrhů.

Formální změny dohody o přistoupení by měly být omezeny na minimum. Pokud by byly všechny námítky Soudního dvora EU vyřešeny formou formálních změn dohody o přistoupení, existuje skutečné riziko, že v důsledku toho by byla pravomoc ESLP nad právními akty EU omezena ve větším rozsahu, než je tomu nyní. Takové řešení by podkopávalo celý smysl a účel přistoupení a bylo by sotva přijatelné pro nečlenské státy EU.

Vzhledem k tomu, že vydání nového stanoviska Soudního dvora se jeví jako nevyhnutelné, přijetí revidovaného souboru právních nástrojů by mělo být doprovázeno silným politickým poselstvím přijatým na nejvyšší úrovni. Nalezená řešení by měla mít politickou podporu všech členských států, Evropského parlamentu a Komise. Je zapotřebí společného úsilí a práce nad rámec institucionálních dělících linií, abychom dosáhli společného cíle, kterým je vytvoření soudržného systému ochrany základních práv v celé Evropě.

Poznámka

Názory prezentované v tomto rozhovoru nejsou oficiálním stanoviskem Rady Evropy.

Vizualizace konečné podoby přístavby budovy Nejvyššího soudu v Bayerově ulici

Nová přístavba sídla Nejvyššího soudu: Fotogalerie demolice původní budovy

V Bayerově ulici již téměř půl roku buduje a.s. Zlínstav novou přístavbu Nejvyššího soudu, kde již brzy vznikne přibližně stovka kancelářských míst zejména pro asistenty soudců, důstojné zázemí pro knihovnu soudu, multifunkční jednací síň a více než dvacítku parkovacích míst v podzemí.

Starý obytný dům v ulici Bayerova 3 před zahájením demolice

Demolice zahájena odstraněním střechy (srpen 2017)

Záběry na demolici z vnitřního traktu budovy Nejvyššího soudu (září 2017)

Původní termín dokončení stavby v září roku 2018 je aktuálně kvůli komplikacím, se kterými se dříve nepočítalo, prodloužen o 72 dnů. Proti původním plánům bylo potřeba zajistit plošnou deratizaci starého obytného domu v Bayerově ulici 3, byť byl určen k demolici, odstranit nevyužívanou plynovodní přípojku, která se nacházela v těsné blízkosti staveniště, zajistit pyrotechnický průzkum, protože nedaleko od místa stavby byla v minulosti objevena nevybuchlá letecká puma z II. sv. války a pamětníci hovořili o tom, že další by se mohly nacházet v okolí. Nejnověji správci sítí požadují vyměnit v bezprostřední blízkosti stavby část starého vodovodního potrubí, aby vodovod nepraskal pod tíhou stavebních strojů.

Demolice podstatně pokročila na počátku října 2017

Ruční rozebírání stavby nahradila demolice těžkou technikou (říjen 2017)

Odklizení posledních zbytků stavby

Odklizení posledních zbytků stavby (pohled z dvorního traktu budovy NS)

Aktuální pohled na staveniště v polovině prosince 2017

Když se v roce 1993 Nejvyšší soud historicky vracel do Brna, pracovalo v budově původního Všeobecného pensijního ústavu z 30tých let minulého století celkem 25 soudců a 53 zaměstnanců. Dnes je soudců 68, soudců stážistů 13 a zaměstnanců 269. Podstatnou část zaměstnanců tvoří asistenti soudců, kteří pomáhají soudcům zvládat neustále rostoucí nápad agendy Nejvyššího soudu, která se od roku 1993 zmnohonásobila.

Každoroční předvánoční setkání soudců a zaměstnanců Nejvyššího soudu tentokrát 6. prosince opět zpříjemnil vánočními písněmi a koledami Brněnský filharmonický sbor Beseda brněnská. Tento sbor pod vedením Petra Koláře neumí jen vykouzlit báječnou předvánoční atmosféru, ale je především velmi uznávaným hudebním tělesem s nejdélsí tradicí v České republice. Založen byl už v roce 1860 skladatelem a sbormistrem Pavlem Křížkovským. V jeho čele stál v minulosti více než deset let Leoš Janáček, čestnými členy byli rovněž Antonín Dvořák a Bedřich Smetana. Předvánoční setkání se soudci a zaměstnanci Nejvyššího soudu má vždy i poněkud osobnější nádech, členkou sboru je dlouholetá protokolující úřednice trestního kolegia Marie Plhalová (na fotografii níže první zleva), která nedávno odešla do důchodu a předvánoční koncert je tak pro ni vítanou příležitostí k setkání s bývalými kolegy.

ČTVRTLETNÍK NEJVYŠŠÍHO SOUDU - 4/2017

Verze: elektronická, formát PDF

Redakce: Mgr. Petr Tomíček, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Dušan Sulitka, Bc. Monika Němcová

Fotografie: Mgr. Petr Tomíček, Jaroslav Paparac Rác, soukromý archiv JUDr. Danuše a JUDr. Zdeňka Novotných, Ing. Jiří Sláma

Redakční rada: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D. – předseda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. Vladimír Kůrka, JUDr. František Púry, Ph.D.

Grafické zpracování: Dominik Martin

Registrace: AEQUITAS ISSN 2570-5725